

‘Dat is *heel dicht bij* de waarheid!’

Fred Koeleveld over zijn leven in het verpleeghuis

Fred Koeleveld

(1934) heeft de ziekte van Alzheimer met vasculaire componenten. Sinds april 2014 verblijft hij in verpleeghuis Steenvoorde te Rijswijk. Hoe hij het leven daar ervaart, kan hij bij tijd en wijle verrassend scherp onder woorden brengen. *Frans Hoogeveen* interviewde Fred samen met *Manon Nieuwbuurt*, activiteitenbegeleidster in Steenvoorde, die een speciale band met hem heeft opgebouwd.

Fred is sinds 1956 getrouwd met Loes. Ze hebben vier kinderen en zes kleinkinderen. De familieband is hecht. ‘Dat span daar ben ik gek op, daar ben ik verliefd op,’ zegt Fred. ‘De liefde die ik om me heen heb, die is ongelooflijk. En dat mag je best weten.’ Hij heeft ingestemd met opname omdat hij inzag dat het thuis niet meer ging. ‘Het werd voor Loes onhaalbaar,’ zegt hij. Toch doet het hem veel verdriet dat hij niet meer bij zijn geliefden woont, al bezoeken zijn vrouw en kinderen hem dagelijks. In zijn werkzame leven was Fred een ondernemende man. Hij heeft een boeiende carrière achter de rug die hem over de hele wereld voerde. Daar spreekt hij graag over. Fred was iemand

die ervoor zorgde zelf de touwtjes in handen te houden, maar nu hij dementie heeft merkt hij dat hij die regie steeds verder moet loslaten. Dat is voor hem een voortdurend gevecht. In het verpleeghuis valt hij op door het wisselende beeld dat hij vertoont. Soms heeft hij een opmerkelijk heldere kijk op de gebeurtenissen, op andere momenten is hij erg in de war. Begrip tonen voor zijn beleving en helder uitleg geven over zijn situatie zet hem dan vaak weer op het goede spoor.

SPIJKER OP DE KOP

‘Fred is een bijzondere man,’ had Manon al voor ons gesprek verteld. ‘Hij laat de worsteling zien die iemand met dementie doormaakt. Op zijn heldere momenten houdt hij ons door zijn scherpe observaties een spiegel voor en toont hij welk effect het goedbedoelde maar soms ondoordachte gedrag van professionals op iemand met dementie kan hebben. Vaak slaat hij met zijn opmerkingen de spijker op de kop. Zo is hij wel eens toehoorder bij een medewerkersoverleg; als er dan wat slap wordt vergaderd, vraagt hij: “Kan iemand mij het nut van deze bijeenkomst uitleggen?” Of hij vraagt: “Wat is de es-

sentie van wat hier wordt gezegd?” Dat zijn op die momenten goede vragen die niet makkelijk te beantwoorden zijn!’

Over dit alles interviewen we Fred. Daar werkt hij graag aan mee. Hij spreekt met voldoening over het goede leven dat hij heeft gehad, maar toont ook zijn verdriet over hetgeen hem nu overkomt. In het gesprek laat hij zien wie hij was en is: een intelligente en innemende man. Maar ook een man die door zijn dementie nu alle zeilen bij moet zetten om zijn zelfbeeld te handhaven en zijn gemoedsrust te bewaren. Nu eens formuleert hij opmerkelijk goed, met een rijk taalgebruik, dan weer komt hij moeizaam uit zijn woorden. Een enkele keer heeft hij moeite om een vraag te begrijpen, vooral als deze niet kort en bondig genoeg gesteld wordt. Voorkomend als hij is, zegt hij dan: ‘Ik zou de vraag een beetje anders willen.’ Als we tijdens het interview van onderwerp wisselen, valt hij makkelijk terug in waar we eerder over spraken. Dat is dan niet eenvoudig te doorbreken. Sprekend over zijn verblijf in het verpleeghuis vertelt Fred over een aantal ‘ergernissen’ die hij ondervindt. Maar ook spreekt hij vol lof over de behandeling die hij krijgt en noemt hij de verzorgen- ➤

den, de activiteitenbegeleiders en de vrijwilligers van Steenvoorde zijn 'vrienden'. Zijn evv'er *Desireé Hijzelendoorn* daarover: 'Meneer voelt feilloos aan of je hem in zijn waarde laat. Als je daarin slaagt, ontspant hij en verloopt het contact plezierig.'

Al met al wordt het een bijzonder gesprek, waarbij gelukkig ook heel wat wordt gelachen. Tot besluit zegt Fred: 'Ik waardeer het zoals mijn woorden vertaald worden. Ik vind dit gesprek voor mezelf zo belangrijk, dat ik graag een afspraak wil voor het volgende, bij wijze van spreken!'

Meneer Koeleveld, kunt u ons eerst iets vertellen over uw vroegere leven? Hoe heeft u geleefd? Hoe heeft u gewerkt? Wie bent u?

'Ik denk dat het heel wat is wat u daar opsomt. Maar ik denk dat het juist wel goed is. En niet van tevoren met de dingen komt. Gewoon spontaan. Dat is mijn gevoel. Voor wat betreft mijn vorige leven: ik ben een geboren technicus. Ik heb een technische opleiding. En dat heb ik met plezier gedaan. Techniek was voor mij alles. En dat kan niemand mij afnemen. Voor mijn werk werd ik uitgezonden naar verre landen. Ik heb gewerkt in West-Afrika. Maar ook in Indonesië. Ik ben niet alleen technicus, maar ben me ook gaan bekwalen in de afvaltechnologie. En daar ben ik vrij succesvol in, moet ik zeggen. Ik had er kennelijk gevoel voor. En dat heb ik ook in de praktijk gebracht. Er waren toen in Europa maar achttien specialisten in de afvaltechnologie. Ik ben er daar een van, en dat beviel me wel. Het is niet iets dat je zo maar even doet.'

En zo heeft u de wereld rondgereisd?
'Ja, dan kreeg ik een berichtje thuis en dan zei ik tegen mijn vrouw: "Ik moet weer op pad." Ik kwam in de meest vervuilde stukjes van de wereld. Zoals in Lagos, in Nigeria. Het was gevaarlijk werk, met grote machines. Als je één fout maakt, ben je er geweest. Ik heb het meegemaakt, in één week twee

mensen. Maar ik was bijdehand in die techniek, ik leerde die mensen hoe ze ermee om moesten gaan. Zelf heb ik ook gevaar gelopen: ik was naar de overkant van de rivier gegaan en kon niet meer terug. Dat is in zo'n land ongelofelijk gevaarlijk.'

Wat kon er dan gebeuren?

'Beroving was wel het minste. Maar wat ik niet wist was dat Duitse en Scandinavische vrienden na spertijd een speciale boot langs de haventjes van die rivier stuurden om mensen op te pikken. Dat was één keer, maar nooit weer.'

Heeft uw vrouw dat allemaal geweten?

'Gelukkig niet! Zij heeft altijd moeten accepteren wat haar werd aangereikt, en daar ben ik nog blij om, want ze was super, en dat is ze nog.'

Ze heeft u altijd gesteund?

'Ja, en daar is ze nu nog steeds mee bezig, dus daarom mag dat echt wel genoemd worden.'

U woont sinds enige tijd in dit verpleeghuis. Wat betekent dat voor u?

'Ja, ik woon dus hier. En dat is een voortvloei uit wat uit ervaring is opgedaan. Ik denk dat het ongeveer wel zo zit. Ik vind het moeilijk er vorm aan te geven. Ik zou de vraag een beetje anders willen.'

U bent nu in verpleeghuis Steenvoorde. Daar woont u.

'Daar woon ik ja.'

Omdat het thuis niet meer ging?

'Dat is heel dicht bij de waarheid. Het is een voortvloei uit de omstandigheden. En steeds als dat ter sprake komt, komen er factoren boven water die in de lijn zitten van die techniek...'

Manon schiet Fred te hulp. 'In de nachten zag u thuis nogal eens grote beren in de kamer zitten die er – volgens ons – helemaal niet konden zijn.'

'Ja, leeuwen en beren, wel degelijk!'

U hallucineerde?

'Dat blijkt. Alleen heb ik dat zelf zo niet ervaren. Maar het is wel gebeurd!'

Werd u er bang van?

'Toen nog niet zo. Dat is pas later gekomen. Ik merkte: er was iets, maar wat was er nou? Een simpel voorbeeld. Als ik 's avonds naar de slaapkamer liep en ik keek in de hoek, dan zag ik daar mensen zitten. En die waren daar gewoon. Die keken op, van daar heb je hem of zo. Ik werd daarmee geconfronteerd, en dan dacht ik: nou, het zal wel. En daar heb ik het wel met Loes over gehad, maar die vond het ook helemaal geen punt: dan heb je een buurman of zoiets, zei ze. Het ging allemaal zo simpel. Veel te simpel.'

Wat bedoelt u daarmee?

'Het werd voor Loes ondoenlijk.'

De beslissing om in het verpleeghuis te komen wonen heeft u samen genomen met uw familie?

'Het is een gezamenlijke beslissing geweest.'

Wat zei uw vrouw op dat moment? Fred, het gaat niet meer?

'Van die strekking. Absoluut. En dat heeft zich nog een poos voortgezet. Dat was niet zomaar een kreet. Die had diepgang en heeft veel losgemaakt. En dat heeft me veel verdriet bezorgd, vooral als je een mens bent die zijn geliefden om zich heen wil hebben. Dat vind ik het einde. Maar ze hebben me nog geen seconde alleen laten staan.'

Maar dacht u niet op zo'n moment: dat wil ik helemaal niet! Ik wil thuis blijven!

'Ja, dat denk ik nog! Er blijft altijd een stevig hoekje over voor thuis. Daar kan ik ook verdriet van hebben. Het grijpt diep in. Het is nog steeds onbegrijpelijk dat ik hier terecht ben gekomen. Dat vind ik nog steeds. En wat moet je daar nou aan doen? Niks. Ik probeer zoveel mogelijk goed te doen. Dat je steeds aan de bak blijft. Het moet allemaal houd-

baar, zichtbaar zijn. Als men daar te diep in graaft, dan worden de ergernissen die ik hier ondervind, groot. Maar tot op heden is het redelijk geslaagd in deze omgeving. Door onze lieve vrienden, daar zit er eentje... (hij wijst naar Manon). Dat moet gewoon gezegd worden.'

U spreekt over ergernissen die u hier ondervindt. Wat bedoelt u daarmee?

'Het is wel abstract, maar ik denk dat je elke dag wel vreemde dingen meemaakt. En dan weet ik niet of je dat op den duur nog bijzonder moet noemen.'

Manon: 'In de nachtdienst kwam er bijvoorbeeld een broeder bij u op de kamer als u naar het toilet ging. U dacht dat die man het op u gemunt had.' 'Ja, dan was ik in staat om uit mijn slof te schieten, en dat moet natuurlijk niet, want dan gaan er gekke dingen

gebeuren. Wat moet ik nou toch met zo'n figuur 's nachts aan mijn bed. Verdwijnt toch, weet je wel! Maar hij bleef, en ik moet ook zeggen: misschien nog geeneens helemaal ten onrechte. Dat ik dacht, daar heb je weer zo'n snoeshaan, ik kan het toch zelf wel! Maar daar zit een stukje zelfoverschatting bij hoor. Dat is absoluut waar.'

Dat u denkt dat u meer kunt dan in werkelijkheid het geval is?

'Ja hoor, stel het maar rustig zo.'

Bijvoorbeeld als de zuster 's ochtends naar u toe komt als u op de bel hebt gedrukt?

'Dat was zeer onlangs. Ik ben nog steeds van mening dat ik technisch genoeg ben dat ik wel zeker weet of ik op zo'n bel druk. Maar dan wordt er gelijk gezegd: "Je hebt op de knop gedrukt."

«Fred Koeleveld, met activiteitenbegeleider Manon Nieuwbuurt 'Tot op heden is het redelijk geslaagd in deze omgeving. Door onze lieve vrienden hier... Dat moet gewoon gezegd worden.'

Die vanzelfsprekendheid; dan moet je niet bij mij wezen... Dat soort dingen vind ik onheus om zo te doen. En mij dan heel duidelijk laten weten dat ik fout ben. En ik ben niet fout, want ik weet als nuchtere technicus: ik heb niet op die knop gedrukt. Waarom zou ik? Die knop interesseert me geen fluit!'

Fred denkt een moment na en komt dan met een ander voorbeeld: 'Mijn vrouw brengt elke dag een biertje en een borreltje voor me mee. En dan zeggen ze hier tegen me: "Goh, u ruikt naar alcohol. Heeft u gedronken?" Op zo'n moment voel ik me net een kleuter worden.'

Manon: 'Dat zijn opmerkingen die u onthoudt en die u ook de volgende dag aan uw vrouw vertelt.'

'Natuurlijk heb ik mijn vrouw en mijn kinderen, maar als iedereen weg is ben ik hier wel alleen. En dan? Dan moet ik maar hopen dat ze me niet voorbij lopen. Want als je dan drie keer dezelfde vraag stelt, denken ze: "Je hebt toch antwoord gekregen?" Ja, maar niet tot mijn voldoening. Ik wil een antwoord krijgen waar ik wat mee kan!'

Ondanks zijn ergernissen is Fred positief over het verpleeghuis en de mensen die hem verzorgen: 'Aan een inrichting als deze zitten een heleboel positieve kanten. De benadering van deze *place* naar de patiënten, die vind ik super. Het moet zo zijn dat je je goed voelt in die omgeving. Dat gaat mij redelijk af. Ik vind dat de verzorgers een zware taak op de schouders hebben. Om aan te voelen hoe mensen het vinden waar ze zitten. En voor zover ik heb kunnen ontdekken, is men er hier in geslaagd.' ♦

TEKST FRANS HOOGEVEEN EN MANON NIEUWBUURT
BEELD VINCENT BOON